

**บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา***
**ROLES OF MONKS TEACHING MORALITY IN SCHOOLS UNDER
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY, LANNA CAMPUS**

จิรทัศน์ เนธิบุตร

Jiratat Nethiboot

พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร

Phramaha Wiset Paññavajiro

อุเทน ลาพิงค์

Uten Larping

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand

E-mail: jiratat19@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาหน้าที่และบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคตามหน้าที่และบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 รูป/คน ประกอบไปด้วย ผู้บริหาร ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 5 รูป/คน ครูที่เลี้ยงครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 3 คน ตัวแทนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 7 รูป เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีหน้าที่และบทบาทด้านให้บริการวิชาการแก่สังคม มีคุณสมบัติที่ผ่านกระบวนการฝึกอบรมตามหลักสูตร ทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เยาวชน และดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่เน้นวิชาชีพครู แต่เน้นทักษะการปฏิบัติ บูรณาการพระพุทธศาสนาเข้าศิลปวัฒนธรรมประเพณี ศาสนพิธี สู่บ้าน วัด โรงเรียน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

* Received 19 January 2021; Revised 9 June 2021; Accepted 19 June 2021

2. ปัญหาอุปสรรคตามหน้าที่และบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือด้านการศึกษาหลักสูตรยังไม่เข้าใจหลักสูตรที่อบรม ด้านการสอนขาดความรู้เทคนิควิธีการสอน การเขียนแผนการสอน สื่อการสอนไม่ทันสมัยและไม่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ ขาดการพัฒนาผลิสื่อการสอน

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการศึกษาควรยกระดับการศึกษาของตนเอง ควรพัฒนาหลักสูตรครูพระสอนศีลธรรม มีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการการสอนให้ทันสมัย ด้านการสอนควรมีหลักสูตรการสอนที่มีคุณภาพ มีวิธีการใช้สื่อการสอนที่หลากหลายทันสมัยทันสถานการณ์ปัจจุบันและสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา

คำสำคัญ: บทบาท, ครูพระสอนศีลธรรม, วิทยาเขตล้านนา

ABSTRACT

The objectives of this research were as follows; 1) to study the duties and roles of monks teaching morality in schools 2) to study problems and obstacles in their duties and roles of monks teaching morality in schools 3) to propose guidelines for development of teaching and learning management of monks teaching morality under Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus. This was qualitative research. Purposive sampling method was used to select the sample group consisting of 15 people which were 5 executive administrators; lecturers and staff from Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus, 3 mentors of monks teaching morality in schools and 7 representatives of monks teaching morality in schools. The research tools were in-depth interviews.

The results of research showed that:

1. The monks teaching morality in schools had duties and roles in providing academic service to society. They were qualified through the training process in accordance with the curriculum and they served to instill morals and ethics to students and youth and lived as a good role model. They did not focus on teaching profession, but on practical skills in integration of Buddhism into arts, culture, traditions and religious ceremonies in houses, temples and schools for maximum benefit.

2. Problems and obstacles for the duties and roles of monks teaching morality in schools were as follows; for education, the monks did not understand

curriculum. For teaching, they lacked the knowledge of teaching techniques and writing lesson plans. Also, teaching materials were out-of-date and inconsistent with the contents. The monks also lacked development of teaching materials.

3. Guidelines for development of teaching and learning management of monks teaching morality in schools were as follows; for education, the monks should raise the level of their education and develop a curriculum for monks teaching morality. There should be seminars and workshops to modernize teaching. For teaching, there should be a qualified teaching curriculum, methods of using various and modern teaching materials to suit the current situation and conform to the course contents.

Keywords: Role, Monks teaching morality in schools, Lanna Campus

บทนำ

สภาพสังคมไทยที่มีแต่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว แต่เกิดความเสื่อมทางด้านจิตใจค่านิยมและสังคมคนไทยประพตปฏิบัติที่แสดงถึงความเสื่อมทางด้านจิตใจอย่างเห็นได้ชัดหลายประการ เช่น นิยมวัตถุ นิยมความหรูหราฟุ่มเฟือย ยกย่องคนรวย มีการแข่งขันเอารอดเอาเปรียบ โดยไม่คำนึงถึงคุณธรรมจริยธรรม สภาพความยากจนแร้นแค้นของคนในชนบท และความเสื่อมโทรมทางสังคม อันเกิดจากความเสื่อมทางจิตใจมีมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้จากปัญหาเสพติด โสเภณี โรคเอดส์ รวมถึงการละเลยด้านศาสนาและประเพณี เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจสรุปเป็นข้อความสั้น ๆ ได้น่าคิดอย่างยิ่งว่า “เศรษฐกิจก้าวหน้าสังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” อีกทั้งปัญหาทั้งหมดได้กระจายเข้ามาสู่เยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ทำให้เยาวชนห่างไกลจากศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม หันไปให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ และปัจจุบันเยาวชนติดยาเสพติดก็เพิ่มความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อตัวผู้เสพเองยังมีผลกระทบต่อครอบครัว สังคม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปในทางไม่พึงประสงค์ เช่น ขาดระเบียบวินัย เกี่ยวข้องยาเสพติด ทะเลาะวิวาท มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และขาดวินัยในการดำเนินชีวิต และไม่มีความพร้อมที่จะรับเอาสิ่งที่ดี ไม่สอดคล้องกับค่านิยม ทศนคติของคนไทยที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เมื่อเยาวชนรับสิ่งที่ผิดต่อค่านิยมทางศีลธรรมอันดีแล้ว ย่อมส่งผลกระทบก่อให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ ตามมา จากข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ คือความเสื่อมถอยทางศีลธรรมมากขึ้นทุกวัน ภาพที่เห็นได้ชัดเจนคือ การเสพและการค้ายาเสพติดกำลังแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชนไทย ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา การแต่งกายที่ล่อแหลม เป็นมูลเหตุก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมทางเพศ

ปัญหานักศึกษาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา สามารถพบเห็นได้ตามหอพักต่าง ๆ ปัญหาที่ตามมาของนักศึกษาคือการตั้งครุฑ และทะเลาะวิวาทระหว่างสถาบัน จากการสำรวจข้อมูลของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พบว่า “ในปัจจุบันมีสถานที่ที่มีลักษณะเป็นหอพักตามกฎหมายมากกว่า 50,000 แห่ง มีผู้ประกอบการมาจดทะเบียนเพียง 10,677 แห่งซึ่งการตั้งสถานที่ดังกล่าวไม่จดทะเบียนและไม่แยกเป็นหอพักชายและหอพักหญิงนั้นก่อให้เกิดปัญหาสังคมและปัญหาเยาวชนตามมาหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเพศสัมพันธ์และการตั้งครุฑในวัยเรียนปัญหามั่วสุมปัญหายาเสพติด และปัญหาการพนัน” ทั้งหมดนี้เป็นเพียงบางส่วนที่เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย ปัญหาสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตของคนไทยในอดีต วัดและชุมชนจะมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน สถานที่พบปะปรึกษาหารือ เพื่อจัดกิจกรรมของชุมชน รวมถึงการเพาะบ่มขัดเกลานิธิของคนในชุมชนให้มีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม มีความรักใคร่ สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า “เป็นดังทิศเบื้องบน” และเป็นผู้นำทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน แต่การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและสังคมไทยดังกล่าว ทำให้คนส่วนใหญ่ไม่สามารถและสืบทอดและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย คนในชุมชนละเลยศีลธรรม ขาดความรักใคร่ สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ทำให้มองไม่เห็นความสำคัญของวัดขาดการนับถือศาสนาและจริยธรรม และเป็นสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ ในสังคมไทย ดังเช่นปรากฏอยู่ในปัจจุบันจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการปลูกฝังกล่อมเกลียดด้วยหลักธรรมทางศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ให้มีสำนึกชีวิต ผิดชอบชั่วดี มีสติพิจารณาไตร่ตรองจิตใจให้ดีและมีพลังใจที่เข้มแข็ง ดังนั้นจึง จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชน ให้เขาเหล่านั้นมีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ รู้จักแยกแยะสิ่งดีชั่ว ตระหนักถึงโทษภัยของยาเสพติด ลด ละ เลิก สารเสพติดทุกชนิด นำความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง และเติบโตเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของชาติต่อไปด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) การพัฒนาคนต้องพัฒนาที่การศึกษา การศึกษานั้นเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ เพราะการศึกษาช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เจริญก้าวหน้าในทุกด้าน เพราะความรู้ที่ได้รับของแต่ละคนจะถ่ายทอดออกมาในการปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง อันเป็นผลโดยตรงต่อประเทศชาติต่อไป ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ตอนหนึ่งว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคม และบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะกันทุก ๆ ด้าน สังคมบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพที่สามารถดำรงรักษาความมั่นคงของประเทศไว้ และการพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปโดยตลอด” สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ผลผลิต/ผลลัพธ์ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น สามารถท่องจำและนำสิ่งที่จำไปฝึกคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดในเชิงสร้างสรรค์ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรมจริยธรรม ผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับ/ประเภทได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน มีจิตสำนึกประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสามัคคีปรองดอง กลยุทธ์ 1.1 พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และจัดกิจกรรมเสริมทักษะพัฒนาผู้เรียน ในรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 1.2 พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร การวัดและประเมินผลการศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษา ให้ทันสมัย สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิทยาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก 1.3 ส่งเสริมการพัฒนาเนื้อหาสาระที่ทันสมัยในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา เพื่อการผลิต สื่อการเรียนการสอน ตำราเรียนที่มีคุณภาพ รวมทั้งตำราเรียนอิเล็กทรอนิกส์ 1.4 ปรับปรุงระบบทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติให้สอดคล้องกับหลักสูตรและกระบวนการ จัดการเรียนการสอนและ 1.5 ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองและพลโลก ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจ พอเพียงในระบบการศึกษาอย่างเข้มข้นยุทธศาสตร์ ข้อที่ 2 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 2579 ข้อ 2.3 ได้แก่ ยุทธศาสตร์และการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพคน พัฒนา คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่เด็กให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ด้วยเหตุนี้โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2553 โดยข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่าง กระทรวงวัฒนธรรมกับกระทรวงศึกษาธิการ ในการสนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ซึ่งที่ระยะแรกรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ได้จัดเป็นรูปแบบของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โรงเรียนในเครือข่าย 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน เพื่อให้มาตรฐานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นไปตามโครงสร้างหลักสูตรที่กำหนดไว้ทางโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องทำการปฐมนิเทศ ส่งตัวครูพระสอนศีลธรรมออกปฏิบัติการสอนตามโรงเรียนในเครือข่าย ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อเป็นการ

ตรวจเยี่ยม กำหนดแผนงานทำกิจกรรม เป็นที่ปรึกษาแนะนำช่วยแก้ไขปัญหาดิตตาม ประเมินผลการปฏิบัติการสอน ในระหว่างที่ปฏิบัติการสอน ทำการปัจฉิมนิเทศ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ซึ่งมีหน้าที่และบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้กับเด็กนักเรียนและเยาวชนในสถานศึกษาในการอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาหน้าที่และบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคตามหน้าที่และบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ทำการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการ และกรรมการโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 5 รูป/คน ครูพี่เลี้ยงครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 7 รูป รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 รูป/คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย ขอบเขตการวิจัยและการนิยามศัพท์ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือแบบ สัมภาษณ์
- 2) ร่างแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ครอบคลุมและสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการวิจัย จำนวน 3 ท่าน

3) ปรับแก้ร่างแบบสัมภาษณ์ ตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ให้มีความสมบูรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้วางแผนปฏิบัติไว้ดังนี้

1) ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแนบเอกสารที่เป็นแบบสัมภาษณ์ไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อให้เตรียมตัวและกำหนดเวลาในการให้สัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ พร้อมเตรียมอุปกรณ์ในการ สัมภาษณ์ เช่น มือถือบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ว ทำการถอดการบันทึกเสียง แล้วนำมาวิเคราะห์ประมวลผล ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดในการวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ในกรณีที่ ข้อมูลไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้เก็บเพิ่มเติมในภายหลังจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาค้นคว้า เอกสาร งานวิจัย รายงานการวิจัย หนังสือ วิชาการ บทความวิชาการ ระเบียบ ตำรา สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งการค้นคว้าจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ อิเล็กทรอนิกส์ (e-Theses)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เชิงพรรณนา โดยเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามความเป็นจริงซึ่งเป็นการวิเคราะห์ ออกมาในรูปเชิงพรรณนา และได้จัดหมวดหมู่ในประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ โดยนำเสนอ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 หน้าที่และบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มี 3 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคตามหน้าที่และบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมี 3 ข้อ

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 3 ข้อ

5. เสนอผลการศึกษาวิเคราะห์

การสรุปและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนที่นำข้อสรุปมาสังเคราะห์ เชื่อมโยงสู่ภาพรวมและนำเสนอผลการวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผลการวิจัยดังนี้

1) ครูพระสอนศีลธรรมมีหน้าที่และบทบาท ด้านคุณวุฒิการศึกษา พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีหน้าที่และบทบาทในการศึกษา ตามคุณสมบัติที่จะรับสมัครพระสงฆ์เข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน จะต้องมีความรู้กำหนดการศึกษาไม่ต่ำกว่า ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และจบนักธรรมชั้นเอก ผ่านกระบวนการฝึกอบรมตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย แล้วขึ้นทะเบียนอยู่ในสังกัดโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน แล้วส่งตัวเข้าไปสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ ครูพระสอนศีลธรรมมีการพัฒนาตนเองจบปริญญาตรี จบการศึกษาระดับปริญญาโท และจบการศึกษาระดับปริญญาเอก จบเปรียญธรรม ได้นำความรู้ในการศึกษาเข้าไปสอนตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาครูพระสอนศีลธรรมเป็นครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จัดการศึกษาแก่นักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในการศึกษา สร้างนักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต มีความเข้มแข็งทางใจ มีจิตใจที่ตั้งงามตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และตามหลักค่านิยม 12 ประการ มีความพร้อมทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา พร้อมทั้งรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข

2) ครูพระสอนศีลธรรมมีหน้าที่และบทบาทในด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้ดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ ครูพระสอนศีลธรรมได้ทำหน้าที่ครูสอนทั้งในระบบและนอกระบบ ในระบบ คือ สอนในโรงเรียน นอกระบบ คือ การอบรมศีลธรรม การเทศน์ การสอนตามประเพณี วัฒนธรรม ตามบาทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิชาที่ผู้สอนได้สอนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ และช่วยงานคณะสงฆ์โดยสอนหลักสูตรธรรมศึกษา โดยเฉพาะภาคเรียนที่ 1 สอนตามเนื้อหา สอนตามกรอบรายวิชา และทำตามกระบวนการเรียนการสอน เขียนแผนการสอน สอนคุณธรรมในพระพุทธศาสนา ด้านศาสนพิธี และกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับโรงเรียน

3) ครูพระสอนศีลธรรมมีหน้าที่และบทบาทในด้านการใช้สื่อการสอน พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนใช้สื่อประกอบการสอนหลายๆ ด้านทุกสิ่ง ทุกอย่าง ซึ่งอยู่รอบตัวไม่ว่าจะเป็นวัสดุของจริงบุคคลสถานที่เหตุการณ์ หรือความคิดเห็นซึ่งเป็นตัวกลางที่สำคัญในการสื่อความหมายระหว่างผู้สอนและผู้เรียนทำให้เข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้นและทำให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ ในอดีตการสอนของพระยังไม่มีสื่ออุปกรณ์ แต่ปัจจุบันพระสงฆ์ได้นำเอาสื่อการสอนทั้งภาพ เสียง สื่อข้อมูลมาช่วยพัฒนาในการสอน โดยเฉพาะยุคไอที เข้ามา

มีอิทธิพลและในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมากใช้สื่อการสอนที่โครงการครูพระสอนศีลธรรมจัดเตรียมให้ ศึกษาค้นแหล่งข้อมูลตามอินเทอร์เน็ต และโหลดข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ ทั้งนี้ต้องให้สอดคล้องกับรายวิชาที่สอน สื่อการสอนมีแต่มีเดีย วีดีโอ ศึกษาเรียนรู้โดยตรงจากพระสงฆ์ เรียนรู้สถานที่จริงในวัด

อภิปรายผล

สรุปผลการวิจัยเรื่องบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อต้องการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเลือกพื้นที่กรณีศึกษาแบบเจาะจงและใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและบุคคลในพื้นที่ภาคสนาม โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ปรากฏผลการศึกษาวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. หน้าที่และบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พบว่า พระสงฆ์มีหน้าที่และบทบาทที่มุ่งเน้นการให้บริการวิชาการแก่สังคม โดยมีพระสงฆ์ที่สนใจการสมัครมีคุณสมบัติครบ ผ่านคัดเลือก ผ่านการอบรม เข้ามาเป็นครูพระสอนศีลธรรม สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียนและเยาวชนให้เป็นเยาวชนที่มีคุณธรรม เป็นภูมิคุ้มกันจากปัญหาสังคมและยาเสพติด ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีบทบาทที่สำคัญ 3 ประเด็นดังนี้

1.1) ครูพระสอนศีลธรรมมีหน้าที่และบทบาท ด้านคุณวุฒิการศึกษา พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีหน้าที่และบทบาทในการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ หลักเกณฑ์คุณสมบัติที่จะรับสมัครพระสงฆ์เข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน จะต้องมีความรู้กำหนดการศึกษาไม่ต่ำกว่า ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และจบนักธรรมชั้นเอก ผ่านกระบวนการฝึกอบรมตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย แล้วขึ้นทะเบียนอยู่ในสังกัดโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน แล้วส่งตัวเข้าไปสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ (กรมการศาสนา, 2548) และพระสงฆ์มีการพัฒนาตนเองจบปริญญาตรี จบการศึกษาระดับปริญญาโท และจบการศึกษาระดับปริญญาเอก จบเปรียญธรรม ได้นำความรู้ในการศึกษาเข้าไปสอนตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาครูพระสอนศีลธรรมเป็นครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และสอดคล้องกับ พระมานิตย์ โชติธมโม ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรม พบว่า การจัดการศึกษาแก่นักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในการศึกษาคือสร้างนักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต มีความเข้มแข็งทางใจ มีจิตใจ

ที่ดั่งตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และตามหลักค่านิยม 12 ประการ มีความพร้อมทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา พร้อมที่รับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข นอกจากนั้นยังมีบทบาทในฐานะการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาไปสู่นักเรียนในสถานศึกษา ยังได้ทำภาระหน้าที่อื่นที่มีความสามารถในการช่วยแบ่งเบาภาระของโรงเรียน เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมด้านศาสนพิธีเป็นผู้ให้ทั้งวิชาการและการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ความรู้และความประพฤติสู่โรงเรียน และทำให้นักเรียนสนใจการเรียนเรื่องหลักธรรมได้มากขึ้น ให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและครู ซึ่งสามารถประยุกต์นำหลักธรรมไปบูรณาการการเรียนการสอน และสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้โดยเฉพาะ อาทิ เช่น ศีล 5 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ขารวาสธรรม 4 และตามแนวทางมรรค 8 ประการในโรงเรียนและใช้กับครอบครัวให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ (พระมานิตย์ โชติธมฺโม (อรรคชาติ), 2552)

1.2) ครูพระสอนศีลธรรมมีหน้าที่และบทบาทในด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้ดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ พระทวน นวลสาย ที่ศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมมีการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ครูพระสอนศีลธรรมได้ทำหน้าที่ครูสอนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในระบบและนอกระบบ ในระบบ คือสอนในโรงเรียน นอกระบบ คือ การอบรมศีลธรรม การเทศน์ การสอนตามประเพณีวัฒนธรรมตามบาทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิชาที่ผู้สอนได้สอนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ และช่วยงานคณะสงฆ์โดยสอนหลักสูตรธรรมศึกษา โดยเฉพาะภาคเรียนที่ 1 สอนตามเนื้อหา สอนตามกรอบรายวิชา และทำตามกระบวนการเรียนการสอน เขียนแผนการสอน สอนคุณธรรมในพระพุทธศาสนา ด้านศาสนพิธี และกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการวางแผนการสอนมีส่วนร่วมในการสอนมีส่วนร่วมในการออกข้อสอบ ตรวจข้อสอบ มีส่วนร่วมในการประเมินนักเรียนโดยเฉพาะด้านคุณธรรม การเผยแผ่ธรรมะสู่นักเรียนซึ่งนักเรียนได้เรียนรู้จริง ปฏิบัติจริง เริ่มต้นจากการเรียนรู้แผนการสอนถอดบทเรียน จากแผนการสอนสู่โครงสร้างแล้วนำมาถอดเป็นนวัตกรรมสื่อพระพุทธศาสนา ให้ธรรมะเข้าถึงนักเรียนง่ายขึ้น เตรียมกิจกรรมใบงาน แบบประเมินผลสรุปเนื้อหาเพิ่มเติมให้เข้าใจจนเกิดผลสัมฤทธิ์ สอนเสริมให้นักเรียนเพื่อส่งเสริมแก้ปัญหาธรรม สวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะระดับประเทศ ครูพระสอนศีลธรรมให้นักเรียนมีความปฏิบัติทางกาย วาจา ใจ จนเป็นที่พึงพอใจมีความเจริญทางธรรมที่เป็นคุณความดีงามของนักเรียนให้เป็นคนดีในสังคมยกระดับจิตใจมีสมาธิในการศึกษาเล่าเรียนได้เกรดเฉลี่ยดีขึ้นมาก

สอนวิชาพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันศึกษานักเรียนแต่ละคนโดยแนะนำการใช้ทักษะชีวิต มีบทบาทในความเรียบง่ายของตัวผู้สอนคือพระภิกษุสามารถเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต บนวิถีแห่งความสงบเรียบง่ายของผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดคือตัวของผู้เรียนได้ ทั้งนี้เนื่องจาก การเรียนการสอนแบบผสมผสานเพิ่มขึ้นด้วยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (พระมหาทวน นวลสาย, 2544) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Graham ที่กล่าวว่า การเรียนแบบผสมผสานเป็นการผสม ผสานระบบการเรียน ที่หลากหลาย เข้าด้วยกันเพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่หลากหลายในการเรียนและครูพระสอนศีลธรรมนั้นยังมีบทบาทในการแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต เป็นพระธรรมวิทยากรเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีความศรัทธา ในพระพุทธศาสนา ชี้แนะ ยกตัวอย่าง ให้นักเรียนเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นธรรมทายาทสืบสานให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคง เป็นมรดกสืบต่อไป (Graham, C.R.; Allen, S. & Ure, E, 2003) และสอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่ง แก้วแดง ที่กล่าวว่า ครูมีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะเป็นผู้ให้การศึกษาของชาติ ครูคือผู้ที่กำหนดอนาคตของคนในชาติชาติใดก็ตามที่ได้ครูเป็นคนมีความรู้ เป็นคนเก่ง เป็นคนเสียสละ ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของนักเรียนชาตินั้นจะได้พลเมืองที่เก่งและฉลาด มีศักยภาพ และมีความสามารถที่จะแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้ การพัฒนาการศึกษาจะขาดครูเสียไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือนอกระบบโรงเรียน และไม่ว่าจะมีเทคโนโลยีทันสมัยเพียงใดก็ตามครูยังต้องมีความสำคัญและจำเป็น อย่างยิ่ง สำหรับการเรียนการสอนเราต้องการ “ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และบุคลิกภาพ ครูที่สามารถยกระดับสติปัญญาหรือวิญญาณของมนุษย์ให้สูงขึ้นได้” (รุ่ง แก้วแดง, 2553)

1.3) ครูพระสอนศีลธรรมมีหน้าที่และบทบาทในด้านการใช้สื่อการสอน พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนใช้สื่อประกอบการสอนหลายๆ ด้านทุกสิ่ง ทุกอย่าง ซึ่งอยู่รอบตัวไม่ว่าจะเป็นวัสดุของจริงบุคคลสถานที่เหตุการณ์ หรือความคิดเห็นซึ่งเป็นตัวกลางที่สำคัญในการสื่อความหมายระหว่างผู้สอนและผู้เรียนทำให้เข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้นและทำให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ ในอดีตการสอนของพระยังไม่มีสื่ออุปกรณ์ แต่ปัจจุบันพระสงฆ์ ได้นำเอาสื่อการสอนทั้งภาพ เสียง สื่อข้อมูลมาช่วยพัฒนาในการสอน โดยเฉพาะยุคไอทีเข้ามามีอิทธิพลและในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมากใช้สื่อการสอนที่โครงการครูพระสอนศีลธรรมจัดเตรียมให้ศึกษาค้นแหล่งข้อมูลตามอินเทอร์เน็ตและโหลดข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ ทั้งนี้ต้องให้สอดคล้องกับรายวิชาที่สอน สื่อการสอนมีแค่มีเดีย วีดีโอ ศึกษาเรียนรู้โดยตรงจากพระสงฆ์ เรียนรู้สถานที่จริงในวัด และสิ่งที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนในวิชาพระพุทธศาสนา มีการประดิษฐ์สื่อการสอนด้วยตนเอง เช่น สมุดภาพใช้ภาพเป็นสื่อประกอบการสอนใช้สื่อผ่านทางอินเทอร์เน็ต ใช้สื่อประกอบการสอนให้เห็นชัดเจนมากขึ้น

พร้อมปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างใช้คอมพิวเตอร์ สื่อประกอบการสอน พระพุทธศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมสู่ผู้เรียน 2. ใบบานกิจกรรมกลุ่ม ถอดบทเรียนร่วมกัน 3. ประยุกต์สื่อนวัตกรรมธรรมะให้เกิด ศีล สมาธิ ปัญญา 4. ผึกและลงภาคสนามสู่การประพฤติปฏิบัติจริง ใช้สื่อประกอบการสอนโดยเน้นผู้เรียนได้มาศึกษาเรียนรู้สถานที่ของวัด และทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิชาพระพุทธศาสนา และประกอบการสอนใช้สื่อที่สอดคล้องกับบทเรียนเป็นสำคัญ ครูพระสอนศีลธรรมใช้สื่อการสอนหนังสือประกอบการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา 2. ภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นสื่อการสอนปัจจุบันจากอินเทอร์เน็ตกรณีศึกษา 3. ใช้คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ 4. สื่อวีดิทัศน์ 5. ใช้สื่อ Power Point วิชาพระพุทธศาสนา และตำราทางวิชาการโดยมีคอมพิวเตอร์ ใช้สื่อประกอบการสอนห้องเรียนใช้ภาพประกอบให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และพานักเรียนเข้าไปเรียนรู้สถานที่สำคัญในวัดของชุมชน โดยมีส่วนร่วมกิจกรรมในภาคปฏิบัติจริง ทั้งนี้เนื่องจาก บวร คือบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชนสอดคล้องเข้ากับวิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมไทย อย่างมีคุณภาพประสิทธิภาพอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาสังเวียน ปญฺญาโร กล่าวถึง ความร่วมมือของบ้าน วัด และโรงเรียน ด้านการพัฒนาสังคม มีการวางแผนร่วมกัน โดยมีการออกแบบแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และวัฒนธรรม ร่วมกันโดยไม่ปล่อยให้ออกมาจากส่วนใดส่วนหนึ่ง ด้วยความสามัคคีในชุมชนเป็น พื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างเครือข่าย การตัวอย่างที่ดีของผู้นำทางศาสนาในชุมชนสร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่นเมื่อขอความร่วมมือจากชุมชน ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งมีส่วนร่วมกับชุมชน ช่วยเหลือชุมชนอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาในทุก ๆ ด้าน มีประสพผลสำเร็จเกิดเครือข่าย มีความต่อเนื่องยั่งยืน มีการอบรมประชุมผู้นำและชาวบ้าน เพื่อเพิ่มเติมความรู้ ความสามัคคี ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นรูปธรรม (พระมหาสังเวียน ปญฺญาโร, 2550)

2. ปัญหาอุปสรรคตามหน้าที่และบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีปัญหาอุปสรรคตามหน้าที่และบทบาท 3 ประเด็นดังนี้

1) ครูพระสอนศีลธรรมมีปัญหาอุปสรรคตามหน้าที่และบทบาทด้านคุณวุฒิการศึกษาพบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ปัญหาอุปสรรค คือการรับสมัครครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ตามคุณสมบัติตามที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดไว้ คือจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 หากเปรียบกับคุณครูผู้สอนในโรงเรียน ซึ่งอย่างต่ำต้องมีความรู้ระดับปริญญาตรี ด้านการสอน ทั้งนี้เนื่องจากครูพระสอนศีลธรรมอยู่ในสถานที่มีโอกาสต่างกัน ในการพัฒนาการศึกษาของตนเองให้มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น จึงส่งผลกระทบเป็นปัญหาอุปสรรคด้านการศึกษาของครูพระสอนศีลธรรมตามาคือ

ด้านหลักสูตร มหาวิทยาลัยมีหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น ยังไม่เพียงพอกับความรู้ ความสามารถที่จะนำไปใช้สอนตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ขาดความรู้ด้านเทคนิคการสอน การเรียนแผนการสอนด้านการเรียนการสอนขาดความรู้ ความสามารถ ในการสร้างความสนใจ นักเรียนไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ดีเท่าที่ควร ขาดรูปแบบการจัดการศึกษาที่ไม่ทันสมัย หรือความน่าสนใจต่อคนรุ่นใหม่ ค่านิยมของคนเปลี่ยนไปสนใจเทคโนโลยีมากกว่าการสอนแบบบรรยาย ขาดความรู้ความสามารถด้านการผลิตและการใช้สื่อ การใช้สื่อการสอนไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระรายวิชาการสอน ไม่ครอบคลุมหัวข้อที่สอนไม่มีครูควบคุมชั้นเรียน คุมนักเรียนไม่ค่อยได้เป็นต้น ขาดความรู้ประสบการณ์ด้านจิตวิทยาการสอน เพราะในชั้นเรียน นักเรียนมีความพร้อมต่างกันนักเรียนพิเศษ นักเรียนปกติ นักเรียนอัจฉริยะ ดังนั้นต้องมีวิธีการสอนที่หลากหลาย และ ด้านการวัดผลประเมินผลขาดความรู้ ขาดการวัดผลตามสภาพจริง ดังนั้นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องมีการศึกษาพัฒนาเองทุกด้านอยู่เสมอการทำหน้าที่เผยแผ่สอนในโรงเรียนจะได้ไม่เป็นอุปสรรคปัญหา

2) ครูพระสอนศีลธรรมมีปัญหาอุปสรรคตามหน้าที่และบทบาทด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาในด้านหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาด้านการสอน ปัญหาอุปสรรคด้านการสอนคือ 1. รูปแบบการสอนของครูพระสอนศีลธรรมยังไม่ตอบสนองความต้องการหรือความน่าสนใจของนักเรียนในยุคปัจจุบัน 2. ฐานความรู้ของครูพระสอนศีลธรรมในด้านพระพุทธศาสนาต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริง เพื่อถ่ายทอดความรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขาดทักษะประสบการณ์การสอนต่างกัน

3) ครูพระสอนศีลธรรมมีปัญหาอุปสรรคตามหน้าที่และบทบาทด้านการใช้สื่อการสอน พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ยังขาดด้านการพัฒนาผลิตการสอนและการใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องกับยุคใหม่ เพื่อการนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดงบประมาณสนับสนุนให้กับครูพระสอนศีลธรรมในการสร้างสื่อ ใช้สื่อที่ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ บางโรงเรียนยังขาดอุปกรณ์การสอนที่ใช้สอน ขาดความชำนาญในการใช้สื่อการสอน ขาดการผลิตสื่อการสอน ใช้สื่อการสอนไม่สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน ไม่ครอบคลุมหัวข้อการสอน ขาดวิธีการแก้ปัญหาการใช้สื่อการสอน การใช้สื่อการสอนควรมีหลากหลายและเพียงพอต่อผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณการผลิตสื่อนวัตกรรมที่จะต้องมีการพัฒนาสื่อการสอนใหม่ๆ ที่ทันสมัย ครูพระสอนศีลธรรมยังใช้สื่อการสอนไม่คล่อง ตลอดจนเทคนิควิธีการใช้สื่อการสอนเป็นตัวอย่างทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของการเรียน ขาดอุปกรณ์การสอน สื่อทัศนูปกรณ์ เทคโนโลยีการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนชนบท ไม่มีสื่อการสอนที่เพียงพอกับความต้องการของครูผู้สอน

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 3 ประเด็นดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมด้านคุณวุฒิการศึกษา พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จะต้องมีการพัฒนาการศึกษาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรด้านการสอนของมหาวิทยาลัย ควรพัฒนาหลักสูตรครูพระสอนศีลธรรมให้มีความก้าวหน้าทันต่อการศึกษาในยุคปัจจุบัน มีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการสอนให้ทันสมัยในการพัฒนาการระบบคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ตระบบออนไลน์ ครูพระสอนศีลธรรมต้องเพิ่มความรู้และความประพฤตินั้นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคมประกอบด้วย เด็กนักเรียน เยาวชน และประชาชน ด้วยหลักของ ศีล สมาธิ ปัญญา มีความสามารถในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ สามารถถ่ายทอดความรู้วิถีชีวิตครูพระสอนศีลธรรม บูรณาการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่จะใช้ในชีวิตประจำวัน ผ่านอินเทอร์เน็ตในระบบออนไลน์ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดของ บำรุง สุขพรรณ การให้บริการวิชาการสู่บ้าน วัด โรงเรียน และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องการพัฒนาการศึกษาของครูผู้สอนให้มีความก้าวหน้าทันต่อการศึกษาในยุคปัจจุบัน (บำรุง สุขพรรณ, 2547)

2. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมด้านการสอน พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรกระตุ้นการสอนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อที่นักเรียนจะได้แสดงความสามารถหรือศักยภาพที่ตนมีอยู่ เช่น ภาวะความเป็นผู้นำ ผู้ตาม การประสานงาน การใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมต่าง ๆ การนำเสนอหน้าชั้นเรียน สำหรับกระบวนการปฏิบัติกระตุ้นให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น การจัดโต๊ะหมู่บูชา การแสดงบทบาทสมมุติจัดงานมงคล งานอวมงคล (โดยจัดให้นักเรียนได้แสดงบทบาทสมมุติเป็นพระสงฆ์เป็นเจ้าภาพ เป็นมัคทายก เป็นแขกมาร่วมงาน เป็นต้น) และวิถีประชาธิปไตย ให้นักเรียนได้ใช้หลักประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกันโดยใช้ คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม การมีหัวใจของวิถีประชาธิปไตยคือ จะต้อง มีพฤติกรรมที่เห็นความสำคัญของคนอื่นของส่วนรวม และจะต้องไม่มี พฤติกรรมที่เห็นแก่ตัวหรือเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน หรือระลึกอยู่เสมอว่า “คนอื่นก็สำคัญ” สอดคล้องกับ บุญชม ศรีสะอาด การพัฒนาบทบาทด้านการสอน คือ การพัฒนาการสอนในรูปแบบที่ทันสมัย การจัดหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาหรือประยุกต์ความรู้สิ่งใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง (บุญชม ศรีสะอาด, 2547)

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมด้านการใช้สื่อการสอน พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรมีการใช้สื่ออย่างหลากหลาย น่าสนใจ

นำค้นคว้าหาคำตอบ ใช้เวลาเหมาะสม มีกิจกรรมหลังการใช้สื่อ ให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้รับ หลังจากชมสื่อและแสดงความคิดเห็นหน้าชั้นเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ว่าการพัฒนาบทบาทด้านการสอน คือ จัดทำแผนพัฒนาผลสื่อการเรียนการสอนทั้งภาพนิ่ง พัฒนาสื่อการสอนเคลื่อนไหว จัดทำบทเรียนสำเร็จรูป หรือบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ยกตัวอย่างการใช้สื่อการสอนที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันมาสอน ผลิตสื่อการสอนในระดับต้น ระดับกลาง ระดับสูง ให้สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนการสอน ศึกษาตามสื่อออนไลน์ ออกแบบกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชาที่สอน เรียนรู้วิธีการสร้างสื่อจากอินเทอร์เน็ต เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้หากิจกรรมหรือสิ่งที่สร้างความสนใจให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมก่อนเข้าสู่เนื้อหา (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2551)

สรุป/องค์ความรู้ใหม่

ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีหน้าที่และบทบาทด้านให้บริการวิชาการแก่สังคมมีคุณสมบัติที่ผ่านกระบวนการฝึกอบรมตามหลักสูตร ทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เยาวชน และดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี เน้นทักษะการปฏิบัติบูรณาการพระพุทธศาสนาเข้าศิลปวัฒนธรรมประเพณี ศาสนพิธี สู่บ้าน วัด โรงเรียน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ปัญหาอุปสรรคตามหน้าที่และบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ ด้านการศึกษาหลักสูตรยังไม่เข้าใจหลักสูตรที่อบรม ด้านการสอนขาดความรู้เทคนิควิธีการสอน การเขียนแผนการสอน สื่อการสอนไม่ทันสมัยและไม่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ ขาดการพัฒนาผลิตสื่อการสอน แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการศึกษาควรยกระดับการศึกษาของตนเอง ควรพัฒนาหลักสูตรครูพระสอนศีลธรรม มีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการสอนให้ทันสมัย ด้านการสอนควรมีหลักสูตรการสอนที่มีคุณภาพ มีวิธีการใช้สื่อการสอนที่หลากหลายทันสมัยทันสถานการณ์ปัจจุบันและสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ควรส่งเสริมพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมให้มีความสำคัญในด้านบริการวิชาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ชุมชนภาคเหนือตอนบน

2) คณะกรรมการบริหารโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรส่งเสริมสนับสนุนให้พระนักศึกษามีครเข้าเป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อฝึกประสบการณ์ด้านการสอน ให้มีทักษะการสอน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่โรงเรียน ทำคุณประโยชน์ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่และมีทุนการศึกษาให้ขณะเรียน

3) คณะสงฆ์ สถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีบทบาท บ้าน วัด โรงเรียน ทำกิจกรรมร่วมทางพระพุทธศาสนาทั้งในสถาบันและนอกสถาบัน หน่วยงานอื่น ๆ

4) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และคณะสงฆ์ควรวางแผนงาน นโยบายหลักเกี่ยวกับการพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้บทบาทสอนโรงเรียนวิถีพุทธทั้งโรงเรียนสังกัดภาครัฐและเอกชนของกระทรวงศึกษาธิการทั่วประเทศ

5) มหาเถรสมาคม คณะสงฆ์ สถานศึกษาควรมีนโยบายในการเผยแผ่ผลงาน นำงานผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้สังคมรับรู้ ตลอดถึงการ தொடบทเรียนต้นแบบของครูพระสอนศีลธรรมที่สังคมต้องการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ
- 2) ควรมีการศึกษาทำวิจัยครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีบทบาทต่อความต้องการของสังคม
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีบทบาทต่อการพัฒนา บ้าน วัด โรงเรียน ทำสังคมให้น่าอยู่ด้วยสังคมคุณธรรม
- 4) ควรวิจัยเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2548). *คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- บำรุง สุขพรรณ. (2547). *เอกสารประกอบการถวายเป็นความรู้พระสงฆ์: พระสงฆ์ผู้นำการพัฒนาสังคมไทยที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2547). *การพัฒนาการสอน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวิทย์สาส์น.
- พระมหาทวน นวลสาย. (2544). *ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษา . ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหาสังเวียน ปญฺญาวโร. (2550). *บทบาทของพระสงฆ์ในการนำหลักพุทธธรรมมา ประยุกต์ ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา พระครูสุภาจารวัฒน์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมานิตย์ โชติธมโม (อรรคชาติ). (2552). *การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่ง แก้วแดง. (2553). *ปฏิวัติการศึกษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2551). *การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- Graham, C.R.; Allen, S. & Ure, E. (2003). *Blended Learning Environments: A Review of the Research Literature*. In *Unpublished Manuscript*. Provo: UT.